

N O O R D E R B R E E D T E

Milieu- verslag

2 0 2 2

A.M. Groen
Beleidsadviseur Milieu / MVO
Noorderbreedte | Leeuwarden, 2023

noorderbreedte^o
■ samen het beste van de zorg

MILIEU -
VERSLAG
2022

A.M. Groen
Beleidsadviseur Milieu / MVO
Noorderbreedte

Leeuwarden, 2023

Dit jaarverslag 2022 is tot stand gekomen
onder de verantwoordelijkheid van
Voorzitter van de Raad van Bestuur en
de afdeling Marketing en Communicatie.

Milieu-
verslag

noorderbreedte
■ samen het beste van de zorg

INHOUD

LOCATIES

NOORDERBREEDTE

VOORWOORD	07
1. OVER NOORDERBREEDTE	09
2. MILIEUDOELSTELLINGEN EN MILIEUMANAGEMENT	10
2.1 Duurzaam inkoopbeleid	12
2.2 Duurzaam bouwen	13
2.3 Interne en externe communicatie	14
2.4 Duurzaamheid/MVO-projecten in samenwerking met overheden en kennisinstellingen	15
3. MILIEUWETGEVING	16
3.1 Vergunningen en periodieke inspecties	16
4. RESTSTOFFENMANAGEMENT	17
4.1 Afvalpreventie	18
4.2 Overzicht afvalstromen Noorderbreedte 2022	19
5. ENERGIEMANAGEMENT	25
5.1 Energiebeleid Noorderbreedte	25
5.2 Energievoorziening Noorderbreedte	26
5.3 Energie-efficiencyprojecten binnen Noorderbreedte	27
5.4 Energieverbruik MCL Harlingen en De Batting 2021-2022	27
5.5 Energieverbruik Noorderbreedte 2021-2022	28
5.6 CO ₂ -uitstoot Noorderbreedte 2021-2022	29
5.7 Energetisch verbruiks kengetal (evk)	30
5.8 Toelichting grotere afwijkingen	32
5.9 Analyses verbruik per locatie	32
6. WATER- EN AFVALWATERBEHEER	42
6.1 Overzicht waterverbruik Noorderbreedte	43
6.2 Legionellapreventie	44
7. OVERIGE MILIEUEFFECTEN	45
7.1 Luchtverontreiniging	45
7.2 Omgaan met en registratie van gevaarlijke stoffen	45
8. ENERGIE- EN MILIEUPROGRAMMA 2022	46

Voor u ligt het Milieujaarverslag 2022 van Noorderbreedte. Dit verslag biedt een overzicht van de onderwerpen en ontwikkelingen op het gebied van milieu die van invloed zijn op onze organisatie. Het geeft inzicht in de milieuaspecten die het afgelopen jaar onze aandacht hebben gehad en belicht de voortdurende inzet van Noorderbreedte om een milieuvriendelijke bedrijfsvoering te bevorderen en te implementeren. Dit verslag dient als instrument om onze voortgang te meten en duurzaamheid verder te ontwikkelen.

Bij Noorderbreedte zijn we ons bewust van onze verantwoordelijkheid ten opzichte van bewoners, cliënten, medewerkers, vrijwilligers, huurders en de omgeving als het gaat om duurzaam, milieu en samenleving. Duurzaamheid is integraal verweven in onze bedrijfsvoering. We streven naar een duurzame en toekomstbestendige ouderenzorg. Ons doel is waardevolle zorg te leveren en het milieu zo min mogelijk te belasten door het gebruik van primaire grondstoffen te minimaliseren en verspilling van energie, materialen en voeding te voorkomen. We willen tegelijkertijd betaalbare zorg mogelijk maken en behouden, en een positieve bijdrage leveren aan de maatschappij.

Ons streven naar duurzaamheid leidt ons in de manier waarop we dagelijks werken aan een waardevolle dag. We houden rekening met de ecologische en sociale gevolgen van onze activiteiten, terwijl een duurzame bedrijfsvoering op haar beurt ook bijdraagt aan onze zorginhoudelijke ambitie. Duurzaamheid is niet alleen een randvoorwaarde, maar tevens een bouwsteen voor onze zorg.

In 2022 heeft duurzaamheid een prominente plaats gekregen op de strategische agenda van Zorg Partners Friesland (ZPF), een stichting waar Noorderbreedte, Thuiszorg het Friese Land), Medisch Centrum Leeuwarden en Tjongerschans deel van uitmaken. Door duurzaamheid te integreren in de strategische overwegingen, streeft ZPF ernaar om duurzame initiatieven te bevorderen, samenwerking op gedeelde thema's tussen de bv's te stimuleren en kennis te delen. Door gezamenlijk op te trekken kunnen we onze duurzaamheidsinspanningen versterken en synergievoordelen benutten. Op deze manier wil ZPF een positieve impact hebben op het welzijn van haar bewoners, cliënten, medewerkers, vrijwilligers en de samenleving om zo bij te dragen aan een duurzame toekomst van de gezondheidszorgsector.

Noorderbreedte heeft zich voor de derde keer gecommitteerd aan de Green Deal 3.0 "Samenwerken aan Duurzame Zorg," een gezamenlijk initiatief van de overheid, zorgkoepele en het bedrijfsleven. Met deze verbintenis omarmen we een duurzame agenda en streven we naar

een verdere verduurzaming van de ouderenzorg. De Green Deal 3.0 omvat een vijftal thema's. Voor elk van deze thema's wil Noorderbreedte een duidelijke routekaart uitstippelen om concrete stappen te zetten in de richting van verdere verduurzaming in de bedrijfsvoering.

Ter afsluiting heeft Noorderbreedte met trots in 2022 de certificering behaald voor de Milieuthermometer Zorg van het Milieu Platform Zorg, niveau Brons, voor al haar 15 woonzorglocaties, hoofdkantoor en revalidatiecentrum. Deze mooie erkenning bevestigt onze vastberadenheid op het gebied van milieubeheer en duurzaamheid binnen Noorderbreedte. Het behalen van dit certificaat vertegenwoordigt een belangrijke mijlpaal en stimuleert ons om onze inzet voort te zetten, waarbij we voortdurend streven naar verdere ontwikkeling op het gebied van duurzaamheid.

Martin Kirchner

Bestuurder Noorderbreedte.

'Alle cliënten hebben complexe, intensieve zorg nodig. Noorderbreedte is dé specialist op dit gebied in Friesland.'

1. OVER NOORDERBREEDTE

Noorderbreedte is een besloten vennootschap (bv) en maakte in 2022 deel uit van stichting Zorgpartners Friesland (ZPF), net als Medisch Centrum Leeuwarden (MCL) en Tjongerschans. De stichting is voor honderd procent aandeelhouder van de drie bv's. Elke bv is zelfstandig en heeft een eigen Raad van Commissarissen. Noorderbreedte en Thuiszorg Het Friese Land (THFL) zijn op 1 oktober 2021 op bestuurlijk niveau gefuseerd. Daarmee is Noorderbreedte sinds die datum voor honderd procent aandeelhouder van THFL.

Specialist complexe intensieve zorg

Noorderbreedte biedt persoonsgerichte, liefdevolle zorg aan ouderen, revalidanten en specifieke doelgroepen, onder wie cliënten met het syndroom van Korsakov, gerontopsychiatrische klachten of de ziekte van Huntington. Alle cliënten hebben complexe, intensieve zorg nodig. Noorderbreedte is de specialist op dit gebied in Friesland. Met ruim 2.700 medewerkers is Noorderbreedte een van de grotere zorgaanbieders in de regio. Noorderbreedte heeft vijftien woonzorglocaties en een centrum voor geriatrische revalidatie:

- De Batting en De Spiker in Harlingen.
- De Stilen op Terschelling.
- Noorderbreedte Revalidatie, (voormalig) Nieuw Mellens, Abbingahiem, Erasmus, Jabikshof, Ymedam en Florastate in Leeuwarden.
- Friesma State in Grou.

Toutenburg in Noardburgum.

- Bennema State in Hurdegaryp
- Meckama State in Kollum.
- Westerpoort in Franeker
- Van Harenshuus en De Parrebeam in Sint Annaparochie.

Kwalitatief hoogwaardige zorg

Noorderbreedte biedt kwalitatief hoogwaardige zorg. Daarmee bedoelen we dat de zorg en welzijn van cliënten uitstekend moet zijn. We willen van elke dag een waardevolle dag maken, voor bewoners, cliënten, vrijwilligers en medewerkers. We werken hiervoor samen met zorgpartners en zorgverzekeraars binnen en buiten Friesland. Op die manier kan er een zo breed en gevarieerd mogelijk zorgpakket worden geboden. Het milieu maakt onderdeel uit van het kunnen leveren van kwalitatief hoogwaardige zorg. We zien graag dat verbeteringen van de kwaliteit van de zorg en welzijn gepaard gaan met verbeteringen op het gebied van

het milieu. Positief bijdragen aan het milieu zien we dan ook, net als het leveren van goede zorg, als onze maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Arbeidsomstandigheden en veiligheid

Het milieubeleid heeft verder invloed op de arbeidsomstandigheden (Arbo) en veiligheid. Verschillende processen binnen onze organisatie worden integraal aangestuurd in samenwerking met de KAHM-collega's (Kwaliteit, ARBO, Hygiëne en Infectiepreventie en Milieu). De Ondernemingsraad (OR) behandelt de voorgenomen regelingen van Noorderbreedte op het gebied van veiligheid, gezondheid en welzijn. Noorderbreedte gaat over deze onderwerpen altijd in overleg met de OR.

2. MILIEUMANAGEMENT EN -DOELSTELLINGEN

Noorderbreedte voelt zich verantwoordelijk voor een goed milieu. Dit is belangrijk voor onze bewoners, cliënten, bezoekers, medewerkers en natuurlijk de omgeving. Daarom hebben we onze ambities vastgelegd in een visie op duurzaamheid. Daarmee leveren we een bijdrage aan een duurzame wereld én een gezonde zorgsector met toekomst.

Twee belangrijke ambities

In de visie op duurzaamheid van Noorderbreedte komen twee belangrijke ambities naar voren:

- De nadelige milieueffecten van onze bedrijfsactiviteiten zo minimaal mogelijk houden.
- Zorgen voor een gezonde omgeving (healthy environment) voor onze cliënten en medewerkers.

Deze ambities dagen ons uit om keuzes te maken die wezenlijk bijdragen aan duurzaamheid. Denk aan systematisch aandacht besteden aan duurzaamheid, samenwerking zoeken met interne en externe partijen en het terugdringen van fossiele energie. Ook zuinig omgaan met grondstoffen, terugdringen van onnodig afval en een bijdrage leveren aan een gezonde omgeving horen hierbij.

Milieuthermometer

Wij zetten de Milieu Thermometer Zorg (MTZ) van het Milieu Platform Zorg (MPZ) actief in om ons duurzaamheidsbeleid zichtbaar te maken in onze bedrijfsvoering. Dit instrument richt zich op thema's binnen het 'Planet'-thema van het People Planet Profit-gedachtegoed van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO). Met behulp van de MTZ streven we naar continue verbetering van onze milieuprestaties en milieuzorg. We maken deze inspanningen concreet voor onze medewerkers, bewoners, cliënten, bezoekers en belanghebbenden, waaronder zorgverzekeraars, gemeenten en bevoegd gezag. Het behalen van het bronzen certificaat van de MTZ in 2022 voor alle 15 locaties, hoofdkantoor en revalidatiecentrum toont aan dat we verder gaan dan alleen voldoen aan de wet- en regelgeving inzake

duurzaamheid. Het behalen van dit certificaat markeert een belangrijke mijlpaal en stimuleert ons om onze inspanningen voort te zetten en ons te blijven ontwikkelen op het gebied van duurzaamheid.

Milieubarometer

Noorderbreedte maakt haar milieuprestaties inzichtelijk door gebruik te maken van de milieubarometer. Deze tool fungeert als een monitoringsinstrument waarmee we de milieu-impact van onze organisatie kunnen weergeven in duidelijke grafieken en kengetallen. Met behulp van de Milieubarometer kunnen we onze milieuwinst over de jaren heen nauwlettend volgen en stellen we doelen om onze prestaties te verbeteren. Bovendien biedt de tool de mogelijkheid om onze organisatie te vergelijken met het branchegemiddelde.

In 2022 zijn we, in samenwerking met ons adviesbureau gespecialiseerd in energie transitie, gestart met de ontwikkeling van een API-koppeling. Deze koppeling stelt ons in staat om automatisch real-time gegevens van energie, water, afvalstromen en CO₂ uitstoot voor al onze locaties te importeren in de Milieubarometer. Dit met als doel om onze efficiëntie te verhogen en het aantal fouten te minimaliseren.

Onze milieudoelstellingen

Met de volgende doelstellingen willen we de zorg voor het milieu zoveel mogelijk in de bedrijfsvoering tot uiting laten komen:

- Het naleven van wettelijke voorschriften en richtlijnen.
- Het behalen van certificeringen van de Milieu Thermometer Zorg op de niveaus brons, zilver en goud.
- Het beperken van afval in de gehele organisatie.
- Reductie van energie- en waterverbruik binnen Noorderbreedte.
- Ontwikkelen van een CO₂-Routekaart Zorg, implementatie van

een CO₂-reductietool en opstellen van een uitvoeringsplanning.

- Verantwoord gebruik van milieubelastende stoffen.
- Integratie van duurzaam inkopen in onze organisatie.
- Integratie van het concept duurzaam bouwen in het bouwbeleid.
- Verdieping van milieuaspecten en duurzaamheid in het ondernemingsbeleid.
- Het opstellen van een strategisch marketingplan met duurzaamheid als kernaspect, evenals een intern en extern communicatieplan om deze visie effectief over te brengen.
- Toepassing van de BREEAM- en de GPR-methodieken als instrumenten om de duurzaamheid van onze gebouwen te meten, monitoren en te verbeteren. BREEAM staat voor Building Research Establishment Environment Assessment Method. De GPR-methodiek staat voor Gemeentelijke Praktijk Richtlij
- Onze inspanningen zijn gericht op het ontwikkelen van routekaarten van de vijf pijlers van de Green Deal 3.0. (1. bevordering van gezondheid, 2. bevordering

van bewustwording en kennis over de impact van de zorg op het milieu en klimaat, 3. vermindering van CO₂-emissie door gebouwen, energie en vervoer, 4. circulair en spaarzaam werken met grondstoffen en materialen, 5. vermindering van de milieubelasting van medicatiegebruik).

Goede en proactieve milieuzorg

Effectieve en vooruitstrevende milieuzorg is van essentieel belang. Onze activiteiten hebben impact op het milieu, waarbij factoren zoals energieverbruik, afvalwater, huishoudelijk afval, medisch risicovol zorgafval, papier- en kartonafval en klein chemisch afval een rol spelen. Binnen Noorderbreedte hanteren we een systematische aanpak voor milieuzorg. Een milieubeleid is opgesteld, dat planmatig en in overeenstemming met vastgestelde normen wordt uitgevoerd. We evalueren dit beleid periodiek en voeren indien nodig aanpassingen door om ervoor te zorgen dat we minder producten en stoffen gebruiken, milieuvriendelijke producten inzetten, en ons afval efficiënt scheiden en hergebruiken.

‘Energiebesparing is een must. Alleen daarmee kunnen we bijdragen aan een beter milieu, kosten besparen en voldoen aan de bestaande wet- en regelgeving.’

‘Noorderbreedte wil gezamenlijk de ketens van producten en diensten sluiten. Op die manier worden grondstoffen nog verder teruggebracht en daarmee ook de energie- en CO₂-uitstoot.’

Energiebeleid

Binnen ons energiebeleid hanteren we duurzame maatregelen die gebaseerd zijn op milieuoverwegingen, met als doel de ecologische belasting tot een redelijk minimum te beperken. Hierbij integreren we economische, financiële en maatschappelijke overwegingen. Energiebesparing staat centraal als een onmisbare pijler. Doormiddel van energiebesparing kunnen we bijdragen aan een duurzaam milieu, kosten besparen en kunnen we voldoen aan de bestaande wet- en regelgeving. Bovendien zetten we duurzame technologieën in bij zowel huidige als toekomstige nieuwbouw- en verbouwprojecten.

CSR

In 2022 heeft Noorderbreedte stappen ondernomen om te voldoen aan de rapportageverplichtingen van de CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive). In 2023 worden de onderwerpen vastgesteld waarover in 2025 gerapporteerd moet worden. Deze richtlijn vereist dat organisaties duidelijke communicatie verzorgen over hun duurzaamheidsprestaties en verantwoording afleggen aan stakeholders. De ontwikkeling van deze rapportage wordt voortgezet in 2023.

2.1 DUURZAAM INKOOPBELEID

Noorderbreedte zet zich actief in voor een duurzaam inkoopbeleid, gericht op de verwerving van duurzame en circulaire producten en samenwerking met leveranciers die duurzaamheid nastreven. Dit beleid legt milieueisen vast voor zowel facilitaire als medische producten en diensten. Bij nieuwe aanbestedingen in 2022 zijn deze milieueisen stelselmatig geïntegreerd in ons streven naar duurzaam inkopen. Ons doel is om de milieu-impact gedurende de volledige levenscyclus van ingekochte producten, van productie tot afvalfase, tot een minimum te beperken. Uiteindelijk streven we ernaar om in 2050 volledig circulair en CO₂-neutraal te zijn.

Noorderbreedte heeft de volgende resultaten behaald op het gebied van duurzaam inkopen:

Noorderbreedte heeft zich ingezet voor duurzame voedselkeuzes door te investeren in de "Eerlijk is Heerlijk" productlijn van onze voedingsleverancier. Deze productlijn staat bekend om haar duurzame en verantwoorde karakter. Aankopen binnen deze lijn vertegenwoordigen 15,6% van het totale inkoopbedrag voor restaurants

en winkels binnen Noorderbreedte.

Hergebruik van Materialen

Op het gebied van werkplekken zijn vernieuwingen doorgevoerd. In nauwe samenwerking met onze leverancier van kantoormeubilair hebben we met succes de oude bureaus en bureaustoelen van de locaties een tweede leven kunnen geven. Deze specifieke leverancier zet zich in voor duurzaamheid en creëert werkgelegenheid voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Door deze doelbewuste hergebruikstrategie hebben we niet alleen een positieve impact op het milieu gerealiseerd, maar tevens sociale en economische voordelen bevorderd.

CO₂-reductie bij Logistieke Processen

Het aangaan van een contract met onze leverancier van was- en textielverzorging heeft inzicht geboden in kansen voor CO₂-reductie. We hebben vastgesteld dat het hanteren van minimale bezorggroottes leidt tot efficiëntere logistieke processen. Grotere locaties ontvangen nu maximaal twee keer per week leveringen, terwijl kleinere locaties wekelijks bevoorrad worden. Dit heeft aanzienlijk bijgedragen aan milieubescherming, in vergelijking met dagelijkse leveringen.

Samenwerking met Leveranciers

Noorderbreedte is begonnen met het voeren van gesprekken met potentiële nieuwe leveranciers over duurzaamheid. Bij het evalueren van nieuwe leveranciers hebben we de nadruk gelegd op hun betrokkenheid bij milieuvriendelijke initiatieven, zoals duurzaam wagenparkbeheer en verpakkingsmethoden. Ook hebben we dialogen gevoerd met bestaande leveranciers, waarbij duurzaamheid als een belangrijke prioriteit van Noorderbreedte is benadrukt. Een voorbeeld is de introductie van de "slimme inco" door de leverancier van incontinentiemateriaal aan Noorderbreedte. De "slimme inco" beoogt het verminderen van het gebruik van incontinentie-materiaal, met als resultaat afvalreductie.

Hergebruik van FFP2 Mondneusmaskers

Noorderbreedte heeft een bijdrage geleverd aan de gezondheidszorg in Oekraïne door ongebruikte FFP2 mondneusmaskers te schenken, waarvan het totaal meer dan 8500 maskers bedroeg. We hebben bewust gekozen om deze materialen te hergebruiken om het dringende tekort aan medische benodigdheden in Oekraïne te verlichten. Dit sluit goed aan bij ons duurzaamheidsbeleid.

De behaalde resultaten in 2022 weer spiegelen onze inzet voor duurzaam inkopen en het integreren van milieusociale aspecten in ons inkoopbeleid. We blijven onverminderd streven naar verdere integratie op het gebied van duurzaamheid in onze inkoopprocessen gedurende 2023.

2.2 DUURZAAM BOUWEN

Bij zowel voltooide als lopende nieuwbouw- en verbouwprojecten hebben we aanzienlijke expertise opgebouwd in duurzaam bouwen. We hebben diverse duurzame energieconcepten ontworpen en geïmplementeerd. Momenteel zijn we bezig met het herzien van ons programma van eisen. Dit herzieningsproces wordt geleid door de recent vastgestelde doelgroepen en zorgconcepten binnen Noorderbreedte. Dit resulteert onder andere in huisvestings- en installatieconcepten waarin duurzaamheid, energie-efficiëntie, veiligheidsaspecten, en de algehele beleving van het gebouw en de omgeving integraal worden opgenomen.

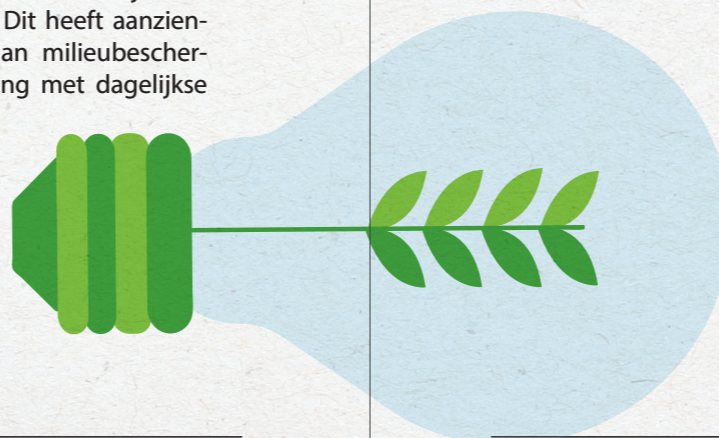
Projecten vanuit de EED

In 2022 zijn verschillende projecten geïnitieerd vanuit de Energy Efficiency Directive (EED), de Europese richtlijn voor energie-efficiëntie. Deze projecten zijn uitgevoerd in overeenstemming met duurzame maatregelen die zijn vastgesteld in de Erkende Maatregelenlijsten (EML). Deze duurzame maatregelen zijn opgenomen in de CO₂-reductietool, die geïntegreerd is in het Strategisch Vastgoed Plan (SVP). De nadruk ligt daarbij op de cyclus van Plan-Do-Check-Act.

Vervanging van verlichting door Ledverlichting op diverse locaties

Als onderdeel van onze inzet voor duurzaamheid hebben we het project "vervanging van verlichting door Ledverlichting op diverse Locaties" uitgevoerd. Dit initiatief was gericht op het overstappen van traditionele verlichting naar energie-efficiënte Ledverlichting op verschillende locaties binnen onze organisatie. Door deze overgang hebben we niet alleen ons energieverbruik verminderd, maar ook bijgedragen aan een lagere ecologische voetafdruk.

‘Jabikshof heeft als eerste van Noorderbreedte het label A++ gekregen.’

De Stilen

In de Stilen hebben we de bestaande gangverlichting in bouwdeel A, B en C vervangen door Ledverlichting. Deze overstap naar Ledverlichting heeft geresulteerd in aanzienlijke energiebesparingen en verminderd onderhoud.

De Spiker

Binnen De Spiker hebben we de badkamerverlichting vervangen door energiezuinige Ledverlichting. Deze stap droeg niet alleen bij aan energie-efficiëntie, maar ook aan een verbeterde verlichtingskwaliteit voor onze bewoners.

Meckama State

Het vervangen van gangverlichting in Meckama State door Ledverlichting was een belangrijke stap om onze locaties te verduurzamen en tegelijkertijd een aangename omgeving voor onze bewoners en medewerkers te behouden.

Ymedam

In Ymedam hebben we de huiskamerverlichting vervangen door Ledverlichting. Deze overgang verbeterde niet alleen de sfeer en de visuele omstandigheden, maar leidde ook tot aanzienlijke energiebesparingen.

2.3 INTERNE EN EXTERNE COMMUNICATIE

Noorderbreedte hecht veel waarde aan open communicatie met omwonenden, overheden en andere maatschappelijke groeperingen en instellingen. Daarom stellen we onze doelstellingen en inspanningen graag transparant beschikbaar via ons jaar- en milieuverslag.

Overlegorganen

Noorderbreedte heeft verschillende overlegorganen. Naast het centrale managementoverleg vinden er periodieke overleggen plaats in de kernteams op de locaties, evenals regio-overleggen. Daarnaast zijn er overleggen vanuit de Centrale Cliënten Raad (CCR), Ondernemingsraad en Raad van Commissarissen. Tijdens deze overleggen worden veiligheids-, milieu- en arbo-aspecten regelmatig besproken.

Bewustzijn en kennis vergroten

Noorderbreedte heeft als doel het milieubewustzijn van haar medewerkers te vergroten door middel van scholing en voorlichting. Dit wordt bereikt door het gebruik van verschillende middelen, zoals Pynter (ons leerplein), e-learningmodules en applicaties, waarmee medewerkers worden getraind. Noorderbreedte streeft ernaar zowel binnen als buiten de organisatie het milieu- en duurzaamheidsbewustzijn te vergroten. Dit wordt ondersteund door een marketing- en communicatieplan.

Gedurende 2022 is een jaarcontentkalender ontwikkeld, waarin diverse milieuthema's zijn opgenomen waarover Noorderbreedte heeft gecommuniceerd. Medewerkers zijn geïnformeerd via BreedteNet, het intranet, de BreedUit, het personeelsblad, terwijl externe doelgroepen zijn bereikt via de website van Noorderbreedte, Facebook en LinkedIn. Daarnaast zijn verschillende verduurzamingsmaatregelen binnen de organisatie geïmplementeerd en over gecommuniceerd. Deze maatregelen omvatten onder andere:

- Recycling van werkplekken en bedden.
- Samenwerking met een nieuwe afvalleverancier om afval te verminderen en afvalstromen te verbeteren.
- Het behalen van het bronzen Certificaat Milieuthermometer Zorg voor alle 15 locaties, hoofdkantoor en het revalidatiecentrum.
- Het vervangen van de huidige douchekoppen door waterbesparende modellen.
- De ondertekening van de Green Deal 3.0. " Samenwerken aan Duurzame Zorg".

Dit alles met als doel bewustwording te vergroten en kennis te delen op het gebied van milieu en duurzaamheid.

2.4 DUURZAAMHEID/ MVO-PROJECTEN IN SAMENWERKING MET OVERHEDEN EN KENNISINSTELLINGEN

Green Deal

Noorderbreedte heeft zich in december 2022 voor de derde keer geëngageerd aan de Green Deal 3.0 "Samenwerken aan Duurzame Zorg," een gezamenlijk initiatief van de overheid, zorgkoepels en het bedrijfsleven. Met deze commitment omarmen we een duurzame agenda en streven we naar verdere verduurzaming van de gezondheidszorg. Binnen de Green Deal 3.0 werken we samen aan vijf pijlers:

- Bevorderen van gezondheid
- Vergroten van bewustwording en kennis over de impact van de zorg op het milieu en klimaat.
- Verminderen van CO2-emissies in gebouwen, energie en vervoer.
- Bevorderen van circulair en spaarzaam gebruik van grondstoffen en materialen.
- Verminderen van de milieubelasting van medicatiegebruik.

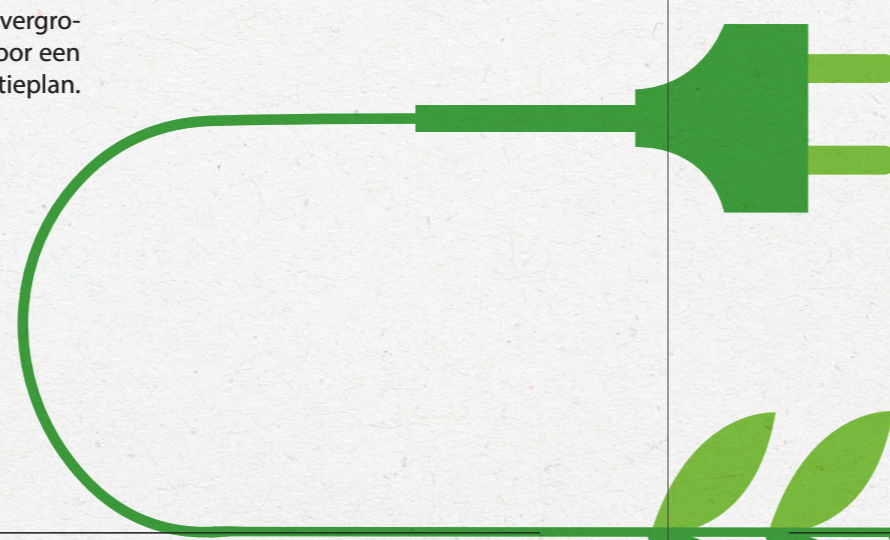
Voor elk van deze thema's zal Noorderbreedte in 2023 een duidelijke routekaart uitstippelen om concrete stappen te zetten richting verdere verduurzaming in de ouderenzorg.

Vereniging Circulair Friesland

Noorderbreedte heeft wederom deelgenomen aan de algemene ledenvergaderingen en thema bijeenkomsten van de vereniging Circulair Friesland. Hiermee sluit Noorderbreedte aan bij een bredere beweging die zich inzet voor een circulaire economie in Friesland. Het gezamenlijke doel is om in 2025 de meest circulaire regio van Europa te zijn. Door kennis en informatie te delen en gezamenlijke initiatieven aan te gaan, hebben we onze impact kunnen vergroten. Door de samenwerking en betrokkenheid bij Circulair Friesland blijft Noorderbreedte zich onverminderd inzetten om bij te dragen aan een circulaire economie en een duurzame samenleving in Friesland.

Milieuplatform Zorg

Sinds 2018 is Noorderbreedte lid van het Milieuplatform Zorg, een vereniging die haar leden een platform biedt met symposia en bijeenkomsten. Binnen dit platform wordt veel kennis en expertise gedeeld over diverse thema's en duurzaamheidsmaatregelen, zoals duurzaam beleid, milieuzorg, milieuaudits, monitoring van milieuprestaties en -kosten, verslaglegging en praktische onderwerpen. In 2022 heeft Noorderbreedte deelgenomen aan twee ledenvergaderingen.

‘Ons milieubeleid is erop gericht om met scholing en voorlichting, het milieubewustzijn van de medewerkers te vergroten.’

3. MILIEUWETGEVING

Noorderbreedte wil in alle opzichten voldoen aan de wet- en regelgeving op milieugebied. We streven ernaar om elke dag waardevol te maken voor onze bewoners, cliënten, vrijwilligers en medewerkers, en hen in staat te stellen om zoveel mogelijk zichzelf te zijn. Noorderbreedte is voortdurend in beweging, wat heeft geleid tot continue aanpassingen in de bedrijfsvoering. Hiervoor waren aanpassingen en uitbreidingen van de (milieu) omgevingsvergunningen noodzakelijk.

3.1 VERGUNNINGEN EN PERIODIEKE INSPECTIES

Voor Noorderbreedte gelden de volgende vergunningen:

Omgevingsvergunning volgens de Wet milieubeheer/Activiteitenbesluit;

- Vergunning onder de Wet verontreiniging oppervlaktewater (onderdeel van de omgevingsvergunning);
- Vergunning conform de Grondwaterwet (voor het onttrekken en infiltreren van grondwater ten behoeve van ondergrondse energieopslag).

Daarnaast heeft Noorderbreedte zich te houden aan asbestregelgeving, waaronder de volgende besluiten van toepassing zijn:

Arbeidsomstandighedenbesluit

Hierin is vastgelegd dat wanneer Noorderbreedte asbest wil verwijderen of opruimen, dit voorafgegaan moet worden door een asbe-

stinventarisatierapport van een gecertificeerd inventarisatiebedrijf.

Bouwbesluit

Hierin zijn voorschriften vastgesteld omtrent bouwen, gebruiken en slopen van bouwwerken. Voor het verwijderen van asbest uit een gebouw is melding bij de gemeente vereist.

Asbestverwijderingsbesluit

Dit besluit beoogt het beperken van asbestvezel-emissie bij afbraak van gebouwen/objecten en verwijdering van asbesthoudende materialen. Ook het opruimen van asbesthoudende materialen na incidenten valt hieronder. Meestal vereist dit besluit een asbestinventarisatierapport.

Binnen het kader van de eerder genoemde vergunningen en besluiten worden reguliere inspecties uitgevoerd. Deze omvatten zowel interne controles door onze eigen organisatie als externe controles door instanties die de vergunningen hebben verstrekt.

4. RESTSTOFFEN-MANAGEMENT

Per locatie is een faciliterende afdeling verantwoordelijk voor de dagelijkse uitvoering van het gescheiden inzamelen en aanbieden van afval. Via voorlichting, instructies en kwartaalrapportages worden de medewerkers gewezen op de gewenste afvalscheiding en streeft Noorderbreedte naar zoveel mogelijk reduceren van afval.

Diverse afvalstromen

Bij Noorderbreedte gaat het om diverse afvalstromen (huishoudelijk afval, glas, papier en karton), gevaarlijke afvalstromen (specifiek medisch risico houdend zorgafval, geneesmiddelfaval en klein chemisch afval) en het inzamelen en afvoeren van incontinentiemateriaal. Er wordt gestreefd naar maximale recycling en minimale stort en verbranding.

Veilig inzamelen en afvoeren gevaarlijke stoffen

Bij het inzamelen en afvoeren van gevaarlijke stoffen wordt constant aandacht besteed aan veiligheid, de juiste verpakking en classificatie, etikettering, aanbrengen van opschriften, stuwage en voorlichting aan medewerkers. Structurele controle, registratie, rapportage en bijsturing zijn elementen die vallen onder het dagelijkse beheer van het reststof-

fenmanagement. De registratie van hoeveelheden en kosten maakt het mogelijk periodiek de balans op te maken, waardoor ontwikkelingen tijdig kunnen worden bijgestuurd.

'We proberen om het aantal gevaarlijke stoffen terug te dringen. Ook minimaliseren we de diversiteit ervan en zorgen we voor een vervanging door een milieuvriendelijker product.'

Registreren en borgen gevaarlijke stoffen

Het registreren en borgen van alle gevaarlijke stoffen is een wettelijke verplichting volgens het Arbobesluit (hoofdstuk 4. Gevaarlijke stoffen en biologische agentia, artikel 4.2a). Het jaarlijks in kaart brengen en onderhouden van gevaarlijke stoffen is een eis binnen de wet- en regelgeving.

Noorderbreedte draagt de verantwoordelijkheid om medewerkers en bewoners niet bloot te stellen aan gevaren die sommige producten met zich mee (kunnen) brengen. We proberen om die reden het aantal gevaarlijke stoffen terug te dringen. Ook minimaliseren we de diversiteit ervan en zorgen we voor een vervanging door een milieuvriendelijker product. Op die manier realiseren we een betere beheersbaarheid en geven we meer bekendheid aan het product en de uniformiteit in de verwerking en opslag. Zo ontstaat er meer veiligheid.

Daarnaast behalen we op deze manier voordelen vanuit de inkoop en kunnen producten zo eenvoudiger worden verduurzaamd. Veilig en op een milieuvriendelijke manier werken met gevaarlijke stoffen is van groot belang voor de veiligheid van medewerkers en bewoners en bij het rekening houden met het milieu.

4.1 AFVALPREVENTIE

Afvalpreventie en Logistieke Efficiëntie

Binnen Noorderbreedte hebben we een sterke focus op het verminderen van handelingen in de logistieke keten vanuit een efficiëntieperspectief. Een cruciaal aspect van dit streven is het terugdringen van verpakkingsmateriaal. Dit omvat vereisten met betrekking tot recyclingniveaus, samenstelling en de mogelijkheid tot retourneren van verpakkingsmateriaal. Daarnaast moedigen we het gebruik van rolcontainers aan in plaats van wegwerppallets.

Afvalpreventieplan

Om onze inzet voor duurzaamheid waar te maken, heeft Noorderbreedte in 2022 een afvalpreventieplan ontwikkeld. Dit plan dient als een praktisch instrument om onze duurzaamheidsdoelen te bereiken. Binnen onze organisatie hanteren we een circulaire aanpak, waarbij onze focus ligt op het minimaliseren van afval en het maximaliseren van hergebruik.

Met een specifieke focus op het nastreven van een circulaire bedrijfsvoering, maken we gebruik van ons afvalpreventieplan als richtlijn. We verkennen actief mogelijkheden voor circulariteit en houden onze inspanningen nauwlettend in de gaten om zo de grootst mogelijke po-

sitieve impact te realiseren. In 2023 zullen we verdere invulling geven aan deze doelstellingen.

Duurzame Keuzes en Efficiëntie

Bij het selecteren van schoonmaakmiddelen maken we bewuste keuzes op basis van veiligheid en milieuvriendelijkheid van de producten. We stimuleren ook het gebruik van doseersystemen, wat overmatig gebruik voorkomt. Daarnaast ontvangen we sommige schoonmaakmiddelen in bulkverpakkingen of sterk geconcentreerde vormen.

Stimulering van Hergebruik en Recycling

Het aanmoedigen van het gebruik van rolcontainers in plaats van wegwerppallets draagt bij aan verminderden van afval en bevorderen van hergebruik. Door het gebruik van doseersystemen en het aankopen van middelen in bulk of geconcentreerde vorm, verminderen we onnodige verpakkingen en minimaliseren we verspilling.

Noorderbreedte streeft ernaar om duurzame keuzes te maken in verpakkingen en logistieke processen, zodat we niet alleen afval verminderen, maar ook bijdragen aan een meer efficiënte en milieuvriendelijke bedrijfsvoering.

4.2 OVERZICHT AFVALSTROMEN NOORDERBREEDTE 2021/2022

	ABBINGAHIEM	
	Jaar 2021	Jaar 2022
Bedrijfsafval	53.363 kg	74.405 kg
Papier/vertrouwelijk	7.743 kg	8.580 kg
Glas	n.v.t.	n.v.t.
Incontitentiemateriaal	32.956 kg	11.195 kg
Swill/GFT	10.372 kg	7.710 kg
Medische afval (SZA)	1.378 kg	1.116 kg
Gevaarlijk afval	90 kg	103 kg

	BENNEMA STATE	
	Jaar 2021	Jaar 2022
Bedrijfsafval	47.599 kg	31.670 kg
Papier/vertrouwelijk	12.983 kg	9.490 kg
Glas	1.980 kg	2.120 kg
Incontitentiemateriaal	29.355 kg	23.180 kg
Swill/GFT	n.v.t.	1.395 kg
Medische afval (SZA)	1.197 kg	1.671 kg
Gevaarlijk afval	176 kg	57 kg

	DE BATTING	
	Jaar 2021	Jaar 2022
Bedrijfsafval	74.303 kg	11.110 kg
Papier/vertrouwelijk	6.154 kg	3.780 kg
Glas	1.907 kg	3.172 kg
Incontitentiemateriaal	29.823 kg	32.115 kg
Swill/GFT	2.791 kg	1.240 kg
Medische afval (SZA)	718 kg	626 kg
Gevaarlijk afval	116 kg	329 kg

	DE SPIKER	
	Jaar 2021	Jaar 2022
Bedrijfsafval	63.657 kg	38.290 kg
Papier/vertrouwelijk	4.739 kg	4.300 kg
Glas	2.250 kg	1.893 kg
Incontitentiemateriaal	17.944 kg	25.365 kg
Swill/GFT	n.v.t.	n.v.t.
Medische afval (SZA)	845 kg	1.488 kg
Gevaarlijk afval	63 kg	n.v.t.

	DE STILEN	
	Jaar 2021	Jaar 2022
Bedrijfsafval	n.v.t.	n.v.t.
Papier/vertrouwelijk	n.v.t.	n.v.t.
Glas	n.v.t.	n.v.t.
Incontitentiemateriaal	n.v.t.	n.v.t.
Swill/GFT	n.v.t.	n.v.t.
Medische afval (SZA)	n.v.t.	n.v.t.
Gevaarlijk afval	n.v.t.	n.v.t.

	ERASMUS	
	Jaar 2021	Jaar 2022
Bedrijfsafval	71.646 kg	91.825 kg
Papier/vertrouwelijk	9.018 kg	9.535 kg
Glas	2.129 kg	1.118 kg
Incontitentiemateriaal	17.425 kg	1.440 kg
Swill/GFT	n.v.t.	n.v.t.
Medische afval (SZA)	1.911 kg	1.318 kg
Gevaarlijk afval	n.v.t.	191 kg

	FRIESMA STATE	
	Jaar 2021	Jaar 2022
Bedrijfsafval	21.104 kg	19.495 kg
Papier/vertrouwelijk	1.931 kg	2.955 kg
Glas	1.134 kg	932 kg
Incontitentiemateriaal	17.020 kg	17.025 kg
Swill/GFT	220	2.595 kg
Medische afval (SZA)	380 kg	615 kg
Gevaarlijk afval	96 kg	n.v.t.

	JABIKSHOF	
	Jaar 2021	Jaar 2022
Bedrijfsafval	N.v.t.	35.295 kg
Papier/vertrouwelijk	N.v.t.	4.460 kg
Glas	N.v.t.	3.852 kg
Incontitentiemateriaal	N.v.t.	N.v.t.
Swill/GFT	N.v.t.	N.v.t.
Medische afval (SZA)	N.v.t.	809 kg
Gevaarlijk afval	N.v.t.	N.v.t.

	MECKAMA STATE	
	Jaar 2021	Jaar 2022
Bedrijfsafval	39.665 kg	37.245 kg
Papier/vertrouwelijk	11.329 kg	6.777 kg
Glas	720 kg	1.590 kg
Incontitentiemateriaal	20.371 kg	19.165 kg
Swill/GFT	8.229 kg	7.240 kg
Medische afval (SZA)	1.489 kg	1.185 kg
Gevaarlijk afval	n.v.t.	28 kg

NIEUW MELLENS		
	Jaar 2021	Jaar 2022
Bedrijfsafval	59.886 kg	n.v.t.
Papier/vertrouwelijk	3.563 kg	n.v.t.
Glas	1.134 kg	n.v.t.
Incontitentiemateriaal	16.140 kg	n.v.t.
Swill/GFT	3.477 kg	n.v.t.
Medische afval (SZA)	3.996 kg	n.v.t.
Gevaarlijk afval	229 kg	n.v.t.

NOORDERBREEDTE REVALIDATIE		
	Jaar 2021	Jaar 2022
Bedrijfsafval	38.989 kg	37.660 kg
Papier/vertrouwelijk	6.743 kg	8.445 kg
Glas	n.v.t.	n.v.t.
Incontitentiemateriaal	16.241 kg	16.010 kg
Swill/GFT	n.v.t.	n.v.t.
Medische afval (SZA)	1.172 kg	2.696 kg
Gevaarlijk afval	n.v.t.	n.v.t.

TOUTENBURG		
	Jaar 2021	Jaar 2022
Bedrijfsafval	55.235 kg	39.535 kg
Papier/vertrouwelijk	9.240 kg	8.020 kg
Glas	2.362 kg	3.490 kg
Incontitentiemateriaal	2.349 kg	n.v.t.
Swill/GFT	3.477 kg	2.390 kg
Medische afval (SZA)	347 kg	447 kg
Gevaarlijk afval	73 kg	100 kg

VAN HARENSHUUS		
	Jaar 2021	Jaar 2022
Bedrijfsafval	14.651 kg	10.855 kg
Papier/vertrouwelijk	n.v.t.	1.146 kg
Glas	n.v.t.	n.v.t.
Incontitentiemateriaal	5.810 kg	4.830 kg
Swill/GFT	n.v.t.	n.v.t.
Medische afval (SZA)	638 kg	324 kg
Gevaarlijk afval	n.v.t.	n.v.t.

WESTERPOORT		
	Jaar 2021	Jaar 2022
Bedrijfsafval	27.600 kg	11.365 kg
Papier/vertrouwelijk	1.964 kg	1.601 kg
Glas	846 kg	1.320 kg
Incontitentiemateriaal	2.735 kg	11.260 kg
Swill/GFT	n.v.t.	n.v.t.
Medische afval (SZA)	251 kg	361 kg
Gevaarlijk afval	n.v.t.	n.v.t.

YMEDAM		
	Jaar 2021	Jaar 2022
Bedrijfsafval	16.096 kg	17.085 kg
Papier/vertrouwelijk	1.680 kg	1.052 kg
Glas	563 kg	750 kg
Incontitentiemateriaal	n.v.t.	n.v.t.
Swill/GFT	n.v.t.	n.v.t.
Medische afval (SZA)	395 kg	360 kg
Gevaarlijk afval	n.v.t.	n.v.t.

TOTAALANALYSE AFVALVERWERKING			
	Jaar 2021	Jaar 2022	verandering
Bedrijfsafval	583.794 kg	455.835 kg	-21,94%
Papier/vertrouwelijk	78.080 kg	70.191 kg	-10,13%
Glas	15.025 kg	20.236 kg	+34,72%
Incontinentiemateriaal	217.973 kg	161.585 kg	-25,84%
Swill/GFT	25.089 kg	22.570 kg	-10,06%
Medische afval (SZA)	14.717 kg	13.016 kg	-11,56%
Gevaarlijk afval	843 kg	808 kg	-4,15%
Totaal afval	935.521kg	744.241kg	

De totale afvalproductie van het jaar 2022 is aanzienlijk lager dan in 2021. In totaal is er 191.280 kg minder afval verwerkt, wat neerkomt op een reductie van 23% voor Noorderbreedte. Met name het bedrijfsafval en incontinentiemateriaal is gedaald.

5. ENERGIE-MANAGEMENT

Energiebeheer heeft inmiddels een duidelijke positie gekregen binnen onze organisatie. Belangrijke onderwerpen zijn hierbij planning, monitoring, informatievoorziening, management en het vastleggen van verantwoordelijkheden. Net als arbo-, milieu- en kwaliteitszorg vraagt een energiebeheersysteem om een voortdurende herhaling via de PDCA-cyclus (Plan-Do-Check-Act).

5.1 ENERGIEBELEID NOORDERBREEDTE

Klimaatdoelstellingen

Naast het voldoen aan milieuregeling, preventie van energieverpilling en het streven naar continue verbetering, is energiebesparing zowel uit kosten- als milieuoogpunt een must. Wat betreft ons energiebeleid passen we maatregelen toe vanuit een milieuoverweging. Daarmee willen we de opgelegde klimaatdoelstellingen voor 2030 (49 procent CO2-reductie) en 2050 (100 procent CO2-reductie) behalen. We houden daarbij rekening met de economische, financiële en maatschappelijke omstandigheden.

Driestappenstrategie

Bij onder meer nieuwbouw, renovatie en bij installatietechnische vervangingsinvesteringen onderzoeken we naast de traditionele oplossingen ook de duurzame mogelijkheden. We berekenen alles door met behulp van een haalbaarheidsstudie. Per project

stellen we op maat een zo duurzaam en efficiënt mogelijk energieconcept op. Dit baseren we allemaal op de zogeheten driestappenstrategie Trias Energetica:

1. Beperken van de energievraag (de zorg) met een goede bouwkundige schil met hoge isolatiewaarden. Daarmee wordt de kans op energieverlies tot een absoluut minimum beperkt.
2. Duurzame energieopwekking, zoals wind-, water-, en zonne-energie. Denk hierbij aan het installeren van zonneboilers of -panelen.
3. Toepassen van efficiënte technieken en zuinig en efficiënt gebruikmaken van fossiele bronnen om aan de resterende energiebehoefte te voldoen.

Als duurzame oplossing wordt onder meer gedacht aan de verbetering van de isolatiewaarde van gevels, vloeren en daken. Daarnaast

denken we aan meerlaagse beglazing, CO2-gestuurde ventilatie, warmteterugwinning, zonwering, bodemopslag, warmtepomptechnieken, lage temperatuurtrajecten, zonnepanelen en ledverlichting. We volgen de ontwikkelingen op de voet. Hierbij gaat het om de technische ontwikkelingen en de lokale initiatieven van de overheid.

‘Energiebesparing is zowel uit kosten- als milieuoogpunt een must.’

5.2 ENERGIE VOORZIENING NOORDERBREEDTE

Vanuit de Green Deal Zorg 3.0 sluit Noorderbreedte aan bij de ambitie van zorgorganisaties om de CO₂-uitstoot terug te dringen. Deze ambitie vraagt om een andere benadering van de zorgverlening, het beheer van het vastgoed en de bedrijfsvoering. Energiebesparing en de inzet van duurzame energie vormen een vast onderdeel van beslissingen over (ver)bouw, mobiliteit en inkoop. Op natuurlijke momenten streven we ernaar om zoveel mogelijk te vergroenen en gasloos te worden. Bijvoorbeeld bij een grote renovatie op de helft van de levensduur van een gebouw.

Gebruik aardgas

Aardgas wordt gebruikt voor het verwarmen en het opwekken van warm tapwater. In 2022 heeft Noorderbreedte 50% van het totale energieverbruik aan aardgas besteed. Dit is minder dan het voorgaande jaar, echter niet zozeer doordat het gasverbruik is verminderd, maar voornamelijk omdat

ook het elektriciteitsverbruik is afgenomen. Het streven is om het aardgasgebruik verder te verminderen, zodat we onze doelen met betrekking tot het klimaatakkoord van Parijs te behalen.

Warmtekrachtkoppeling

Binnen Noorderbreedte gebruiken we het aardgas voor het verwarmen van de gebouwen en het water. In het milieuverslag over 2019 gaven we aan te stoppen met de exploitatie van de Warmtekrachtkoppeling (WKK) op onze locatie Meckama State. Voortschrijdend inzicht heeft ervoor gezorgd dat we op dit besluit zijn terugkomen. Een businesscase laat namelijk zien dat we een investering in de installatie binnen twee jaar kunnen terugverdienen.

Elektriciteit gebruiken we onder meer voor de ventilatie, koeling, verlichting, computers en steeds meer voor verwarming, omdat we steeds meer warmtepomptechnieken toepassen. Op een aantal locaties van Noorderbreedte zijn zonnepanelen geplaatst. Daarmee wordt er eigen elektriciteit opgewekt.

Met een landelijk gemiddelde van 2233 zonuren was 2022 het zonnigste jaar sinds het begin van de waarnemingen. Normaal gesproken bedraagt dit aantal 1774 uren. Alle maanden, behalve januari, waren zonniger dan normaal. Hierdoor hebben we in 2022 meer elektriciteit opgewekt dan in voorgaande jaren, wat resulteerde in het opwekken van 3% van onze totale elektrische behoefte dit jaar. Vanwege de overvloedige opwekking hebben we ook meer elektriciteit terug geleverd aan het net dan in voorgaande jaren. In 2022 werd 2,6% van de elektriciteit die we zelf hebben opgewekt, terug geleverd aan het net.

De verwachting is dat het aantal zonuren zal toenemen, waardoor het zinvol is om de mogelijkheden voor energieopslag te onderzoeken.

Maatwerk voor rendabelste installatie

Maatwerk is vereist bij het aanpassen van de energieopwekking op een specifieke locatie. Lucht-Water warmtepompen kunnen een geluidsbelasting vormen voor de omgeving, wat soms op weerstand kan stuiten. Waterwarmtepompen zijn niet altijd toepasbaar, bijvoorbeeld wanneer een locatie zich in een waterwingebied bevindt. Ook het installeren van zonnepanelen is niet altijd vanzelfsprekend, aangezien de netcapaciteit soms beperkt is en overmatige terug levering van opgewekte elektriciteit niet mogelijk is. Dit betekent dat we voor elke locatie de mogelijkheden steeds opnieuw moeten evalueren om tot de meest rendabele installatie te komen.

Warmte Koude Opslag installaties

Op de locaties De Spiker en Touthenburg worden lucht-water warmtepompen gebruikt. Bij lucht-water warmtepompen wordt energie uit de lucht gehaald en naar een hogere temperatuur gepompt, waarbij de opgewekte warmte aan water wordt afgegeven. Dit systeem is ideaal voor het verwarmen van een woning, omdat het water meestal maar tot 38 °C verwarmd hoeft te worden. Dit resulteert in een hogere COP-waarde vanwege de lage condensortemperatuur. Hoewel het rendement bij extreem koud weer

iets lager kan zijn, is het nog steeds voldoende om de woning te verwarmen. Bovendien kunnen sommige lucht-water warmtepompen ook worden gebruikt voor koeling, wat het comfort in de woning verhoogt.

Op de locaties Westerpoot en Friesma State worden waterwarmtepompen gebruikt. Deze pompen halen "gratis" warmte uit het grondwater om de gewenste temperatuur te bereiken.

Binnen Noorderbreedte wordt op de locatie Nieuw Mellens gebruik gemaakt van Warmte Koude Opslag (WKO). Met dit systeem kunnen we winterkoude opslaan voor gebruik in de zomer en zomerwarmte opslaan voor gebruik in de winter. In de winter wordt grondwater uit de warmtebron onttrokken, waarbij de warmte aan de warmtewisselaar wordt afgegeven. Het afgekoelde grondwater (ongeveer 7 graden) wordt dan teruggebracht naar de koude bron. In de zomer wordt dit proces omgedraaid. Grondwater uit de koude bron wordt gebruikt voor koeling, waarna het met een hogere temperatuur (ongeveer 20 graden) weer in de warme bron wordt geïnjecteerd. Door deze installaties te gebruiken, kan tot wel 75 procent worden bespaard op de primaire energie die nodig is voor koeling en verwarming.

Dakisolatie als waterbuffer

Bij een aantal van onze locaties zijn de daken met vegetatie afgedekt en geïsoleerd. Deze laag werkt als een waterbuffer en voorkomt overlast of overbelasting van het riool of regenwater.

5.3 ENERGIE-EFFICIENCY PROJECTEN BINNEN NOORDERBREEDTE

Voor al onze locaties, is Noorderbreedte verplicht vierjaarlijks de energieaudit Energie Efficiency Directive (EED) uit te voeren. In 2016 zijn we hiermee begonnen. De EED is in 2020 opnieuw geactualiseerd en ingediend bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).

In deze rapportage moet worden aangegeven welke duurzame energiebesparende maatregelen er zijn genomen en welke nog worden gedaan om energie te besparen.

Uitvoeringsplan per locatie

Als resultaat van de audits zijn per locatie mogelijke energiebesparende maatregelen in kaart gebracht. Per locatie is hiervoor een uitvoeringsplan opgesteld. Energiebesparende maatregelen met een terugverdientijd van minder dan vijf jaar, zijn onder meer het isoleren van het leidingwerk en het inregelen van de regeltechniek (opwekking en energie-monitoring). Maatregelen die zich binnen vijf jaar terugverdienen, worden gerealiseerd, mits reëel en uitvoerbaar. Deze maatregelen worden jaarlijks getoetst aan de toekomstige ontwikkelingen. Dit is een verplichting vanuit de overheid.

In 2023, staat een herziening van de EML (Erkende Maatregelenlijsten energiebesparing) op de planning, waarbij het aannemelijk is dat deze uitbreidingen zal ondergaan. Deze herziening brengt met zich mee dat we onze CO₂-routekaart opnieuw moeten ontwikkelen en een nieuw uitvoeringsplan moeten opstellen. Dit proces is van belang om onze inspanningen voor CO₂-reductie en energie-efficiëntie te stroomlijnen en aan te passen aan de nieuwe richtlijnen en doelstellingen die voortkomen uit de herziene EML.

5.4 ENERGIEVERBRUIK MCL HARLINGEN EN DE BATTING 2021-2022

Locatie de Bating is nu volledig losgekoppeld van MCL Harlingen, wat het energieverbruik voor 2022 transparant maakt. Daarom wordt deze locatie nu opgenomen in onze overige locaties. Een vergelijking met voorgaande jaren is niet mogelijk omdat niet altijd duidelijk was welk deel van de energie door elk gebouw werd gebruikt; daarom wordt dit aspect weggelaten.

Bron: MCL Harlingen

5.5 ENERGIEVERBRUIK NOORDERBREEDTE 2021/2022

ZORGLOCATIE	Elektriciteitsverbruik (kWh)		Gasverbruik (m³)		Warmte (GJ)	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022
Abbingahiem	771.089	750.688	126.218	116.795	-	-
Bennema State	508.441	547.756	142.329	125.801	-	-
De Batting	-	778.329	-	61.496	-	-
De Spiker*	587.604	547.952	74.867	72.010	-	-
De Stilen*	359.711	337.649	66.667	59.261	-	-
Erasmus	1.281.615	1.269.905	232.309	203.475	-	-
Friesma State	271.413	263.873	35.832	41.985	-	-
Jabikshof*	-	347.494	-	-	-	667
Meckama state	589.780	601.448	152.792	142.949	-	-
Noorderbreedte Revalidatie	348.106	514.262	24.412	29.848	2.700	2.700
Nieuw Mellens**	500.000	-	127.651	-	-	-
Toutenburg*	620.555	680.467	4.762	3.665	-	-
Van Harenshuus	140.316	110.580	20.507	17.215	-	-
Westerpoort	221.011	226.571	35.071	29.373	-	-
Ymedam	64.584	65.904	21.015	17.120	-	-

*Elektriciteitsverbruik is voor locaties met PV-panelen de ingekochte elektriciteit plus het eigen opgewekte deel minus de terug-geleverde elektriciteit. Dit wordt in alinea 5.10 "Analyses verbruik per locatie" verder uitgewerkt.

**De verbruiken van Nieuw Mellens zijn weggelaten omdat de locatie gedurende 2022 was verhuurd aan de gemeente t.b.v. opvang van vluchtelingen uit Oekraïne.

De totale CO2-uitstoot in 2022 bedroeg daarmee 1.735 ton, wat neerkomt op een daling van 28% ten opzichte van 2021. Deze afname is hoofdzakelijk te wijten aan het feit dat het voorjaar van 2022 aanzienlijk warmer was dan dat van 2021. Meer details hierover zijn beschikbaar in paragraaf 5.9.

Vanwege de aanzienlijk gestegen energiekosten en de druk op de zorgbudgetten heeft Noorderbreedte besloten om geen windenergie aan te kopen voor 2023. Hierdoor zal de CO2-uitstoot voor 2023 aanzienlijk toenemen. Als dezelfde keuze voor 2022 was gemaakt, zou de uitstoot van Noorderbreedte bijna vier keer hoger zijn geweest dan wat in dat jaar is geregistreerd.

5.6 CO₂-UITSTOOT NOORDERBREEDTE 2021-2022

Om klimaatverandering tegen te gaan wil de Nederlandse overheid minder uitstoot van broeikasgassen. De Klimaatwet stelt vast met hoeveel procent ons land de CO2-uitstoot moet terugdringen. In juni 2018 is een voorstel voor de wet ingediend. De wet moet burgers en bedrijven zekerheid geven over de klimaatdoelen. In 2022 heeft Nederland de volgende klimaatdoelen vastgesteld:

- In 2030 dient Nederland de uitstoot van broeikasgassen met 55% te verminderen in vergelijking met 1990, met een streefdoel van zelfs 60%

- vermindering. Het streven is om Nederland tegen 2050 klimaatneutraal te maken. Dit betekent dat de netto-uitstoot van broeikasgassen in 2050 niet hoger mag zijn dan nul, in lijn met de Europese Green Deal en het Klimaatakkoord dat in 2016 is gesloten tussen verschillende partijen in Nederland. Het is echter lastig om deze doelstelling te vergelijken met 1990 voor individuele gebouwen, omdat vaak de benodigde gegevens ontbreken om de uitstoot te bepalen.

CO₂-reductietool Milieu Platform Zorg

Noorderbreedte heeft de CO₂-reductietool van het Milieu Platform

Zorg (MPZ) ingevuld. Dit is een rekeninstrument waarmee in beeld wordt gebracht hoe Noorderbreedte de voorgeschreven CO₂-reductiedoelen denkt te behalen. Deze tool maakt gebruik van 2018 als referentiejaar en berekent de CO₂-uitstoot voor zowel gas als elektriciteit. Dit wordt gedaan omdat het streven is om het totale energieverbruik te verminderen, en niet alleen het gasverbruik. De routekaart toont aan dat de gestelde doelen voor Noorderbreedte haalbaar moeten zijn, vooral als men in gedachten houdt dat er al aanzienlijke resultaten zijn geboekt tot en met 2018.

Aardgasverbruik en groene stroom
De CO₂-uitstoot van Noorderbreedte is uitsluitend toe te schrijven aan ons gebruik van aardgas en de warmte die we uit het warmtenet in Goutum halen. We kopen namelijk groene stroom in, wat geen CO₂-uitstoot met zich meebrengt. Voor de berekening van de CO₂-uitstoot hebben we gebruikgemaakt van de CO₂-emissiefactoren van www.co2emissiefactoren.nl.

LOCATIE	CO ₂ (ton)	
	2021	2022
Abbingahiem	238	220
Bennema State*	268	237
De Batting	-	116
De Spiker	141	136
De Stilen	126	112
Erasmus	287	269
Friesma State	68	79
Jabikshof	-	2
Meckama State **	288	269
Nieuw Mellens	240	-
Noorderbreedte Revalidatie	207	217
Toutenburg	3	7
Van Harenshuus	44	32
Westerpoort	66	55
Ymedam	40	32

5.7 ENERGETISCH VERBRUIKS KENGETAL (EVK)

De gebruikte energie in de vorm van elektriciteit, gas en warmte wordt hieronder weergegeven in MJ/m² (megajoule per vierkante

meter). Het verbruik van warmte en gas is daarbij gecorrigeerd naar de buitentemperatuur. Het Energetisch Verbruiks Kengetal (EVK) vertegenwoordigt het totale energiegebruik per vierkante meter vloeroppervlak.

LOCATIE	Oppervlakte (m ²)		EVK (MJ/ m ²)		SALDO
	2021	2022	2021	2022	
Abbingahiem	14.578	14.578	460	463	+ 1%
Bennema State*	13.966	13.966	449	453	+ 1%
De Batting	7.843	7.843		629	
De Spiker	8.755	8.755	478	476	+ 0%
De Stilen	8.651	8.651	387	374	- 3%
Erasmus	37.829	37.829	313	307	- 2%
Friesma State	5.513	5.513	380	436	+ 15%
Jabikshof		6.564		292	
Meckama State**	13.751	13.751	501	517	+ 3%
Nieuw Mellens	7.044		820		
Noorderbreedte Revalidatie	7.977	7.977	604	732	+ 21%
Toutenburg	8.300	8.300	260	309	+ 19%
Van Harenshuus	2.732	2.732	452	364	- 13%
Westerpoort	4.562	4.562	414	402	- 3%
Ymedam	1.355	1.355	655	613	- 6%

*Exclusief woningen Accolade.

**Inclusief energieverbruik aanleunwoningen, exclusief de achttien wooneenheden in de nieuwbouw.

TOTAAL

	OPPERVLAK	ELEKTRICITEIT	GAS IN M ³ A.E.*	EVK**	CO ₂
2018	161.326 m ²	7.916.257 kWh	2.011.349 m ³ a.e	591 MJ/m ²	3.820 ton CO ₂
2019	161.375 m ²	8.133.253 kWh	1.829.225 m ³ a.e	559 MJ/m ²	3.466 ton CO ₂
2020	157.461 m ²	8.308.433 kWh	1.237.363 m ³ a.e.	461 MJ/m ²	2.318 ton CO ₂
2021	157.461 m ²	8.029.295 kW	1.274.981 m ³ a.e.	436 MJ/m ²	2.402 ton CO ₂
2022	156.981 m ²	7.039.150 kWh	920.993 m ³ a.e.	402 MJ/m ²	1.735 ton CO ₂

*m³ a.e = m³ Aardgas equivalent.

** EVK = Energetisch Verbruiks Kengetal (energiegebruik per vierkante meter vloeroppervlak).

5.8 TOELICHTING GROTERE AFWIJINGEN

Als we kijken naar het energieverbruik voor het verwarmen van de locaties, dan is het belangrijk om daarbij rekening te houden met de buitentemperatuur. Een hulpmiddel hierbij is de rekeneenheid graaddag. Een graaddag is de referentietemperatuur (18°C) min de gemiddelde temperatuur over de gehele dag, geminimaliseerd op 0. Als de gemiddelde temperatuur over een bepaalde dag 10 graden Celsius is, dan heeft die dag 8 graaddagen. Als de gemiddelde temperatuur hoger ligt dan de referentietemperatuur (bijvoorbeeld 20 graden), dan is er typisch geen verwarming nodig; het aantal graaddagen is dan 0 (en niet -2).

Aantal graaddagen in 2022

Het aantal graaddagen in 2022 is met 10% afgenomen ten opzichte van 2021, vooral in de eerste vijf maanden. Van de overige zeven maanden was augustus aanzienlijk warmer dan het gemiddelde, maar de temperaturen in de andere maanden binnen deze periode waren juist iets koeler. Als gevolg van deze lagere temperaturen ten opzichte van het voorgaande jaar, is het elektriciteitsverbruik ook lager geweest dan in 2021.

5.9 ANALYSES VERBRUIK PER LOCATIE

Dit jaar hebben we besloten om voor de locatieanalyse een uitgebreid overzicht te presenteren, waarin alle relevante factoren van elke specifieke locatie worden opgenomen. We hebben ervoor gekozen om dit overzicht uit te breiden met enkele factoren die invloed hebben op het geheel van de locatie. Het overzicht is uniform gehouden voor alle locaties, wat betekent dat sommige factoren nul waarden hebben. Dit is met name het geval voor eigen energieopwekking via zonnepanelen en het doorleveren van elektriciteit via laadpalen, aangezien nog niet alle locaties over deze voorzieningen beschikken.

Werkelijke Energie intensiteit indicator (WEii).

Een nieuwe toevoeging aan dit verslag is de "Werkelijke Energie intensiteit indicator" (WEii). WEii is een initiatief van de Dutch Green Building Council (DGBC) en Technische Vereniging voor Installaties in Gebouwen, Klimaattechniek en Koeltechniek (TVVL). De WEii van een gebouw wordt berekend op basis van het daadwerkelijke, gemeten energieverbruik en het gebruiksoppervlak van het gebouw. De eenheid van WEii is kWh per jaar per m². Met slechts een beperkte set gegevens over een gebouw en het energieverbruik kunnen we eenvoudig inzicht krijgen in het energieverbruik van het gebouw.

Door het energielabel en de WEii-score te combineren, kunnen we een Energie Kompas opstellen waarin wordt aangegeven waar het gebouw zich bevindt en wat er nog nodig is om Paris Proof te worden. "Paris Proof" is de term die DGBC heeft geïntroduceerd als een gemeenschappelijk duurzaamheidsdoel voor gebouwen om de klimaatdoelstellingen van het Akkoord van Parijs binnen de gebouwde omgeving te bereiken. Voor een volledig duurzame energievoorziening is bepaald dat het energieverbruik van een zorglocatie uiteindelijk niet meer dan 80 kWh/m² gebruiksoppervlak per jaar mag bedragen. Het is belangrijk op te merken dat voor sommige locaties nog niet volledig inzichtelijk is wat het daadwerkelijke gebruiksoppervlak is, daarom hebben we voor deze editie gebruikgemaakt van het bruto vloeroppervlak (BVO). Bovendien houdt de huidige versie van deze methode nog geen rekening met weersinvloeden. Daarom is de WEii op dit moment nog een benadering.

Een onderdeel van de WEii is het totale elektriciteitsverbruik. Dit totale elektriciteitsverbruik omvat de hoeveelheid ingekochte elektriciteit plus de eigen opgewekte energie, verminderd met de elektriciteit die is teruggeleverd aan het net of doorgeleverd via laadpalen. Daarom zijn deze onderdelen ook opgenomen in dit overzicht.

5.10 ANALYSES VERBRUIK PER LOCATIE

	ABBINGAHIEM	
	Jaar 2021	Jaar 2022
Inkoop Aardgas	126.218 m ³	116.759 m ³
Inkoop Elektriciteit	771.089 kWh	750.688 kWh
Inkoop Drinkwater	5.786 m ³	6.548 m ³
Eigen opwek PV-panelen	0 kWh	0 kWh
Percentage eigen opwek	0 %	0 %
Terug geleverd	0 kWh	0 kWh
Percentage Terug geleverd	0 %	0 %
Door geleverd via laadpaal	0 kWh	0 kWh
Totaal elektriciteit verbruik	771.089 kWh	750.688 kWh
CO ₂ uitstoot	238 ton	220 ton
WEii	137 kWh/m ²	130 kWh/m ²

- Het waterverbruik in 2022 is hoger dan in 2021, dit komt doordat er in 2021 gedurende niet het volledige jaar is gemeten. Vanaf 2022 zijn de watermeters op de locatie op afstand uitleesbaar en worden deze waarden weergegeven in ons monitoringsysteem. Hierdoor hebben we in 2022 een meting over het volledige jaar kunnen uitvoeren.
- Het totale energieverbruik van de locatie is vrijwel gelijk gebleven, waarbij rekening is gehouden met het aantal graaddagen.

	BENNEMA STATE	
	Jaar 2021	Jaar 2022
Inkoop Aardgas	142.329 m ³	125.801 m ³
Inkoop Elektriciteit	508.441 kWh	547.756 kWh
Inkoop Drinkwater	5.423 m ³	5.788 m ³
Eigen opwek PV-panelen	0 kWh	0 kWh
Percentage eigen opwek	0 %	0 %
Terug geleverd	0 kWh	0 kWh
Percentage Terug geleverd	0 %	0 %
Door geleverd via laadpaal	0 kWh	0 kWh
Totaal elektriciteit verbruik	508.441 kWh	547.756 kWh
CO ₂ uitstoot	268 ton	237 ton
WEii	136 kWh/m ²	127 kWh/m ²

- Het totale energieverbruik van de locatie is vrijwel onveranderd gebleven, waarbij rekening is gehouden met het aantal graaddagen.
- Het drinkwaterverbruik is met 7% gestegen ten opzichte van vorig jaar, wat waarschijnlijk te wijten is aan de bouwactiviteiten.

	DE BATTING	
	Jaar 2021	Jaar 2022
Inkoop Aardgas	Onbekend	61.496 m ³
Inkoop Elektriciteit	Onbekend	778.329 kWh
Inkoop Drinkwater	Onbekend	4.571 m ³
Eigen opwek PV-panelen	0 kWh	0 kWh
Percentage eigen opwek	0 %	0 %
Terug geleverd	0 kWh	0 kWh
Percentage Terug geleverd	0 %	0 %
Door geleverd via laadpaal	0 kWh	0 kWh
Totaal elektriciteit verbruik	Onbekend	778.329 kWh
CO ₂ uitstoot	Onbekend	116 ton
WEii	Onbekend	176 kWh/m ²

- Tot 2022 was deze locatie voor de energievoorziening gekoppeld aan het aangrenzende MCL-Harlingen. De installaties zijn nu gescheiden, en elke locatie heeft zijn eigen energieaansluitingen. Het energieverbruik van De Batting als een zelfstandig gebouw is vanaf 2022 inzichtelijk. Aangezien de gegevens voor voorgaande jaren onbekend zijn, is een vergelijking met eerdere jaren niet mogelijk.

	DE SPIKER	
	Jaar 2021	Jaar 2022
Inkoop Aardgas	74.867 m ³	72.010 m ³
Inkoop Elektriciteit	515.404 kWh	465.901 kWh
Inkoop Drinkwater	5.888 m ³	6.966 m ³
Eigen opwek PV-panelen	73.750 kWh	83.454 kWh
Percentage eigen opwek	12 %	15 %
Terug geleverd	1.550 kWh	1.403 kWh
Percentage Terug geleverd	2 %	2 %
Door geleverd via laadpaal	0 kWh	0 kWh
Totaal elektriciteit verbruik	587.604 kWh	547.952 kWh
CO ₂ uitstoot	141 ton	136 ton
WEii	151 kWh/m ²	143 kWh/m ²

- Voor de berekening van het totale energieverbruik is het totale elektriciteitsverbruik gebruikt. Dit omvat de som van het ingekochte elektriciteitsdeel en het zelf opgewekte elektriciteitsdeel, verminderd met het terug-geleverde elektriciteitsdeel.
- Het totale energieverbruik van de locatie is vrijwel onveranderd gebleven, waarbij rekening is gehouden met het aantal

	DE STILEN	
	Jaar 2021	Jaar 2022
Inkoop Aardgas	66.667 m ³	59.261 m ³
Inkoop Elektriciteit	352.146 kWh	329.236 kWh
Inkoop Drinkwater	3.266 m ³	3.032 m ³
Eigen opwek PV-panelen	7.565 kWh	8.413 kWh
Percentage eigen opwek	2 %	2 %
Terug geleverd	0 kWh	0 kWh
Percentage Terug geleverd	0 %	0 %
Door geleverd via laadpaal	0 kWh	0 kWh
Totaal elektriciteit verbruik	359.711 kWh	337.649 kWh
CO ₂ uitstoot	126 ton	112 ton
WEii	117 kWh/m ²	106 kWh/m ²

- Voor de berekening van het totale energieverbruik is het totale elektriciteitsverbruik gebruikt, waarbij de som van het ingekochte elektriciteitsdeel en het zelf opgewekte elektriciteitsdeel is verminderd met het terug geleverde elektriciteitsdeel.
- Het totale energieverbruik van de locatie is vrijwel onveranderd gebleven, waarbij rekening is gehouden met het aantal graaddagen.
- Het drinkwaterverbruik is daarentegen met 7% gedaald.
- Voor het berekenen van de WEii is het bruto vloeroppervlak (BVO) gebruikt, maar dit geeft mogelijk een onnauwkeurig beeld, omdat bepaalde delen van dit BVO zijn verhuurd aan derden met hun eigen energieaansluitingen. Als het daadwerkelijke gebruiksoppervlak (GO) wordt bepaald, kan de WEii hoger uitvallen dan wat nu is berekend. Daarom kan de hier weergegeven waarde niet worden gebruikt om een vergelijking te maken met andere locaties.

	ERASMUS	
	Jaar 2021	Jaar 2022
Inkoop Aardgas	232.309 m ³	203.475 m ³
Inkoop Elektriciteit	1.281.615 kWh	1.269.905 kWh
Inkoop Drinkwater	14.988 m ³	10.508 m ³
Eigen opwek PV-panelen	0 kWh	0 kWh
Percentage eigen opwek	0 %	0 %
Terug geleverd	0 kWh	0 kWh
Percentage Terug geleverd	0 %	0 %
Door geleverd via laadpaal	0 kWh	0 kWh
Totaal elektriciteit verbruik	1.281.615 kWh	1.269.905 kWh
CO ₂ uitstoot	287 ton	269 ton
WEii	106 kWh/m ²	111 kWh/m ²

- Het totale energieverbruik van de locatie is met 2% gedaald, waarbij rekening is gehouden met het aantal graaddagen.
- Het drinkwaterverbruik is daarentegen met 30% gedaald.
- Voor het berekenen van de WEii is het bruto vloeroppervlak (BVO) gebruikt, maar dit kan mogelijk een onnauwkeurig beeld geven omdat bepaalde delen van dit BVO zijn verhuurd aan derden met hun eigen energieaansluitingen. Als het daadwerkelijke gebruiksoppervlak (GO) wordt bepaald, kan de WEii hoger uitvallen dan wat nu is berekend.
- Daarom kan de hier weergegeven waarde niet worden gebruikt om een vergelijking te maken met andere locaties.

FRIESMA STATE		
	Jaar 2021	Jaar 2022
Inkoop Aardgas	35.832 m ³	41.985 m ³
Inkoop Elektriciteit	271.413 kWh	265.385 kWh
Inkoop Drinkwater	3.064 m ³	4.939 m ³
Eigen opwek PV-panelen	0 kWh	0 kWh
Percentage eigen opwek	0 %	0 %
Terug geleverd	0 kWh	0 kWh
Percentage Terug geleverd	0 %	0 %
Door geleverd via laadpaal	254 kWh	1.512 kWh
Totaal elektriciteit verbruik	271.159 kWh	263.873 kWh
CO ₂ uitstoot	287 ton	269 ton
WEii	106 kWh/m ²	111 kWh/m ²

- Het aardgasverbruik is fors toegenomen, namelijk met 17%. Hierdoor, en doordat het elektriciteitsverbruik slechts licht is gedaald, is het totale energieverbruik op de locatie met 15% gestegen.
- Het drinkwaterverbruik is met maar liefst 61% gestegen.

JABIKSHOF		
	Jaar 2021	Jaar 2022
Inkoop Aardgas		0 m ³
Inkoop warmtenet		667 GJ
Inkoop Elektriciteit		301.458 kWh
Inkoop Drinkwater		3.367 m ³
Eigen opwek PV-panelen		46.465 kWh
Percentage eigen opwek		13 %
Terug geleverd		429 kWh
Percentage Terug geleverd		1 %
Door geleverd via laadpaal		0 kWh
Totaal elektriciteit verbruik		347.494 kWh
CO ₂ uitstoot		2 ton
WEii		292 kWh/m ²

- De locatie is in januari 2022 in gebruik genomen en kan daarom niet worden vergeleken met voorgaande jaren. Hoewel bewoners en medewerkers van Nieuw Mellens deze locatie in gebruik hebben genomen, is een vergelijking met het verbruik van Nieuw Mellens in 2021 niet mogelijk omdat het gebouw een volledig ander verbruiksprofiel heeft.
- In de overzichtstabel is de categorie "inkoop warmtenet" toegevoegd voor deze locatie. Jabikshof is de enige locatie van Noorderbreedte die gebruik maakt van een warmtenet.
- Deze locatie is de eerste Noorderbreedte-locatie zonder aardgasaansluiting en is daarmee volledig gasloos.
- Het energieverbruik van de locatie kan als hoog worden beschouwd. Hoewel het gebouw een energielabel A++ heeft, ligt het energieverbruik hoger dan wat volgens dat label zou moeten zijn.

MECKAMASTATE		
	Jaar 2021	Jaar 2022
Inkoop Aardgas	152.792 m ³	142.949 m ³
Inkoop Elektriciteit	589.780 kWh	601.448 kWh
Inkoop Drinkwater	5.355 m ³	6.610 m ³
Eigen opwek PV-panelen	0 kWh	0 kWh
Percentage eigen opwek	0 %	0 %
Terug geleverd	0 kWh	0 kWh
Percentage Terug geleverd	0 %	0 %
Door geleverd via laadpaal	0 kWh	0 kWh
Totaal elektriciteit verbruik	589.780 kWh	601.448 kWh
CO ₂ uitstoot	288 ton	269 ton
WEii	151 kWh/m ²	145 kWh/m ²

- Het waterverbruik in 2022 was 23% hoger dan in het voorgaande jaar. Een interne verbouwing is mede debet aan dit hogere verbruik.

NOORDERBREEDE REVALI-DATIE		
	Jaar 2021	Jaar 2022
Inkoop Aardgas	24.412 m ³	29.848 m ³
Inkoop Elektriciteit	348.106 kWh	514.262 kWh
Inkoop Drinkwater	6.058 m ³	m ³
Eigen opwek PV-panelen	0 kWh	0 kWh
Percentage eigen opwek	0 %	0 %
Terug geleverd	0 kWh	0 kWh
Percentage Terug geleverd	0 %	0 %
Door geleverd via laadpaal	0 kWh	0 kWh
Totaal elektriciteit verbruik	kWh	kWh
CO ₂ uitstoot	ton	ton
WEii	kWh/m ²	kWh/m ²

- Het gasverbruik is met 22% gestegen, wat wordt veroorzaakt door een hoger warmwaterverbruik, aangezien dit het enige gasverbruik op deze locatie is.
- MCL heeft een elektriciteitsmeter geïnstalleerd, waardoor het werkelijke verbruik nu inzichtelijk is geworden. Deze nieuwe meting toont aan dat het verbruik veel hoger is dan eerder door MCL werd opgegeven.
- Hoewel er 5% minder warmte is ingekocht van MCL, blijkt dit na verrekening met het aantal graaddagen toch 12% hoger te zijn dan wat we hadden kunnen verwachten.
- Dit jaar is de werkelijke meterstand van het drinkwater doorgegeven, terwijl deze de afgelopen twee jaar door Vitens werd geschat. Hierdoor lijkt het verbruik veel lager dan in voorgaande jaren. Dit is echter een vertekend beeld, aangezien het verbruik van de afgelopen drie jaar gemiddeld 4.978m³ bedroeg, wat in lijn is met voorgaande jaren.
- Dankzij het lagere verbruik van warmte is de CO₂-uitstoot over 2022 nagenoeg gelijk gebleven aan die van het voorgaande jaar.

NIEUW MELLENS

	Jaar 2021	Jaar 2022
Inkoop Aardgas	127.651 m ³	N.V.T.
Inkoop Elektriciteit	500.000 kWh	N.V.T.
Inkoop Drinkwater	3.557 m ³	N.V.T.
Eigen opwek PV-panelen	0 kWh	N.V.T.
Percentage eigen opwek	0 %	N.V.T.
Terug geleverd	0 kWh	N.V.T.
Percentage Terug geleverd	0 %	N.V.T.
Door geleverd via laadpaal	0 kWh	N.V.T.
Totaal elektriciteit verbruik	500.000 kWh	N.V.T.
CO ₂ uitstoot	240 ton	N.V.T.
WEii	248 kWh/m ²	N.V.T.

- In 2022 is een eigen verbruiksmeter voor elektriciteit geïnstalleerd, wat ons nu een nauwkeurig beeld geeft van het werkelijke elektriciteitsverbruik van de installatie.
- In het jaar 2022 is deze locatie verhuurd geweest aan de gemeente voor de tijdelijke opvang van vluchtelingen uit Oekraïne. Omdat het energieverbruik ten laste komt van de huurder, laten wij deze locatie voor dit jaar buiten beschouwing.
- Na de verhuurperiode is het de bedoeling om de locatie te verbouwen en geschikt te maken voor gebruik door Noorderbreedte-Revalidatie.

TOUTENBURG

	Jaar 2021	Jaar 2022
Inkoop Aardgas	4.762 m ³	3.665 m ³
Inkoop Elektriciteit	558.707 kWh	596.110 kWh
Inkoop Drinkwater	5.811 m ³	4.341 m ³
Eigen opwek PV-panelen	61.914 kWh	88.322 kWh
Percentage eigen opwek	10 %	12 %
Terug geleverd	66 kWh	3.965 kWh
Percentage Terug geleverd	0 %	4 %
Door geleverd via laadpaal	0 kWh	0 kWh
Totaal elektriciteit verbruik	620.555 kWh	680.467 kWh
CO ₂ uitstoot	9 ton	7 ton
WEii	80 kWh/m ²	86 kWh/m ²

- Het aardgasverbruik is 23% lager dan het voorgaande jaar. Aangezien aardgas alleen wordt gebruikt voor het produceren van warm tapwater, duidt dit op een afname van het gebruik van warm tapwater.
- Het totale elektriciteitsverbruik van de locatie is met 10% gestegen.
- Het tapwaterverbruik is met 25% gedaald.

VAN HARENSHUUS

	Jaar 2021	Jaar 2022
Inkoop Aardgas	20.507 m ³	17.215 m ³
Inkoop Elektriciteit	140.316 kWh	110.580 kWh
Inkoop Drinkwater	1.629 m ³	2.241 m ³
Eigen opwek PV-panelen	0 kWh	0 kWh
Percentage eigen opwek	0 %	0 %
Terug geleverd	0 kWh	0 kWh
Percentage Terug geleverd	0 %	0 %
Door geleverd via laadpaal	0 kWh	0 kWh
Totaal elektriciteit verbruik	140.316 kWh	110.580 kWh
CO ₂ uitstoot	39 ton	32 ton
WEii	125 kWh/m ²	102 kWh/m ²

- Het aardgasverbruik is met 16% gedaald. Als we deze daling verrekenen met de graaddagen, valt dit verbruik in lijn met het langlopende gemiddelde.
- Het elektriciteitsverbruik is daarentegen met 21% gedaald. Dit wordt veroorzaakt door legstand van een afdeling en er is nieuwe verlichting geïnstalleerd van een energiezuiniger soort.

WESTERPOORT

	Jaar 2021	Jaar 2022
Inkoop Aardgas	35.071 m ³	29.373 m ³
Inkoop Elektriciteit	221.011 kWh	226.571 kWh
Inkoop Drinkwater	2.283 m ³	2.859 m ³
Eigen opwek PV-panelen	0 kWh	0 kWh
Percentage eigen opwek	0 %	0 %
Terug geleverd	0 kWh	0 kWh
Percentage Terug geleverd	0 %	0 %
Door geleverd via laadpaal	0 kWh	0 kWh
Totaal elektriciteit verbruik	221.011 kWh	226.571 kWh
CO ₂ uitstoot	66 ton	55 ton
WEii	124 kWh/m ²	113 kWh/m ²

- Het aardgasverbruik is met 16% gedaald. Als we deze daling verrekenen met de graaddagen, blijkt dit verbruik in lijn te zijn met het langlopende gemiddelde.
- Het elektriciteitsverbruik is daarentegen met 3% gestegen.
- Het tapwaterverbruik is met 25% gestegen. De oorzaak hiervan is een veranderend zorgproces, hierdoor worden er meer bewoners gedocht.

	YMEDAM	
	Jaar 2021	Jaar 2022
Inkoop Aardgas	21.015 m ³	17.120 m ³
Inkoop Elektriciteit	64.584 kWh	65.904 kWh
Inkoop Drinkwater	1.149 m ³	944 m ³
Eigen opwek PV-panelen	0 kWh	0 kWh
Percentage eigen opwek	0 %	0 %
Terug geleverd	0 kWh	0 kWh
Percentage Terug geleverd	0 %	0 %
Door geleverd via laadpaal	0 kWh	0 kWh
Totaal elektriciteit verbruik	64.584 kWh	65.904 kWh
CO ₂ uitstoot	40 TON	32 TON
WEii	199 kWh/m ²	172 kWh/m ²

- Het aardgasverbruik is gedaald met 19%. Dit kan worden toegeschreven aan een warmer voorjaar, maar na verrekening met de graaddagen is het gasverbruik nog steeds met 9% gedaald.
- Het elektriciteitsverbruik op deze locatie stijgt jaarlijks met een paar procent, dit jaar is het met 2% gestegen.
- Het tapwaterverbruik is daarentegen met 18% gedaald.

	NOORDERBREDTE	
	Jaar 2021	Jaar 2022
Inkoop Aardgas	2.980 dagen	2.681 dagen
Inkoop Elektriciteit	1.275.387 m ³	920.993 m ³
Inkoop Drinkwater	7.887.682 kWh	6.823.533 kWh
Eigen opwek PV-panelen	70.738 m ³	64.772 m ³
Percentage eigen opwek	143.229 kWh	226.654 kWh
Terug geleverd	2 %	3 %
Percentage Terug geleverd	1.616 kWh	5.797 kWh
Door geleverd via laadpaal	1,1 %	2,6 %
Totaal elektriciteit verbruik	3.982 kWh	5.240 kWh
CO ₂ uitstoot	8.029.295 kWh	7.039.150 kWh
WEii	2.402 ton	1.735 ton
WEii	N.V.T.	N.V.T.

- Het aantal graaddagen in 2022 is 10% lager geweest dan in 2021, dit betekent dat het behoorlijk warmer is geweest. Met name het voorjaar is veel warmer geweest. Direct gevolg hiervan is dat er minder energie nodig is geweest voor het verwarmen.
- Het gasverbruik van Noorderbreedte is 28% gedaald. Deze daling wordt veroorzaakt door het hiervoor benoemde lager aantal graaddagen. Een andere factor welke een rol speelt in het lager gasverbruik is het niet meerekenen van Nieuw Mellens omdat deze locatie in 2022 verhuurd geweest.
- De inkoop van elektriciteit is met 13% gedaald. Hier liggen een drietal oorzaken aan ten grondslag, namelijk;
  1. De hoeveelheid elektriciteit die wij zelf hebben opgewekt met PV-panelen is 58% hoger geweest als het vorige jaar. Dit kwam door een uitbreiding in het aantal panelen maar ook door meer zon-uren. Door de grotere opbrengst van de PV-panelen hebben we ook meer teruggeleverd aan het net. Terug leveren aan het net is financieel niet voordelig voor bedrijven, wij krijgen een terugleververgoeding ter waarde van het volumebedrag van de leverancier zonder energiebelasting.
  2. Het verbruik van De Batting is veel lager dan het voorgaande jaar toen de locatie nog aangesloten was op de gebouwen van het MCL. Eerder in het verslag is het verbruik van het vorige jaar van de Batting buiten beschouwing gelaten maar op de totaal lijst is dit nog meegerekend.
  3. Ook voor het elektrisch is het verbruik van Nieuw Mellens buiten beschouwing gelaten omdat de locatie verhuurd is geweest.
- Doordat er steeds meer laadpalen worden opgesteld en daar ook steeds meer gebruik van wordt gemaakt stijgt ook de hoeveelheid doorgeleverd elektriciteit. Verwacht wordt dat beide factoren in de toekomst zullen blijven stijgen.
- Het totaal elektriciteitsverbruik is de som van de hoeveelheid ingekochte en zelf opgewekte elektriciteit minus wat is teruggeleverd en/of is doorgeleverd.
- Doordat wij windenergie inkopen wordt onze CO₂ uitstoot allen veroorzaakt door het ingekochte aardgas. De daling van de CO₂ uitstoot is daarom gelijk aan de daling van het aardgasverbruik, namelijk 28%.

6. WATER- EN AFVALWATERBEHEER

Binnen de locaties van Noorderbreedte wordt water gebruikt voor diverse doeleinden, waaronder sanitair, koeling, catering en schoonmaak. De bepaling van de hoogte van de verontreinigingsheffing volgens de Heffingsverordening Waterschap Friesland wordt vastgesteld op basis van het totale waterverbruik. Dit wordt gedaan door de Tabel Afvalwatercoëfficiënten toe te passen. In lijn met ons streven naar duurzaamheid en efficiënt watergebruik, hebben we geïnvesteerd in waterbesparende douchekoppen, wat niet alleen heeft bijgedragen aan vermindering van waterverbruik, maar ook aan de verbetering van onze ecologische impact.

6.1 OVERZICHT WATERVERBRUIK NOORDERBREEDTE

LOCATIE	Verbruik (in m ³)	
	2021	2022
Abbingahiem	5.786	6.548
Bennema State	5.423	5.788
De Batting	N.v.t.	4.571
De Spiker	5.888	6.966
De Stilen	3.266	3.032
Erasmus	14.988	10.508
Friesma State	3.064	4.939
Jabikshof	N.v.t.	3.367
Meckama State**	8.041	6.610
Nieuw Mellens	3.557	N.v.t.
Noorderbreedte Revalidatie	6.497	2.058
Toutenburg	5.811	4.341
Van Harenshuus	1.629	2.241
Westerpoort	2.283	2.859
Ymedam	1.49	944
Totaal	64.696	64.722

Analyse van het drinkwaterverbruik

Het vergelijken van het drinkwaterverbruik tussen 2022 en 2021 is een uitdaging vanwege enkele veranderingen die zich dit jaar hebben voorgedaan ten opzichte van vorig jaar. Deze veranderingen omvatten drie aspecten;

1. Het verbruik van De Batting heeft nu een eigen aansluiting, waardoor het verbruik van De Batting afzonderlijk kan worden gevolgd. Tot vorig jaar was De Batting aangesloten op MCL- Harlingen, en het totale verbruik werd gedeeld door twee op basis van een dienstverleningsovereenkomst tussen beide partijen.
2. Het verbruik van Nieuw Mellens in 2022 wordt niet meegerekend, omdat deze locatie gedurende het hele jaar 2022 was verhuurd aan de Gemeente Leeuwarden.
3. Locatie Jabikshof is in gebruik genomen in januari 2022, wat betekent dat er pas sinds dit jaar verbruiksgegevens worden geregistreerd.

Aangezien bewoners en personeel van Nieuw Mellens zijn verhuisd naar Jabikshof, moet het verbruik van Jabikshof worden vergeleken met het verbruik van Nieuw Mellens in 2021. Hieruit blijkt een lichte daling van 5%. Als we, zoals in eerdere rapporten, het verbruik van De Batting buiten beschouwing laten, zien we dat het totale verbruik van Noorderbreedte met 7% is gedaald tot 60.201 m³."

Vervangen van douchekoppen op alle locaties

In het streven naar verdere duurzaamheid hebben we ons ingezet voor het verminderen van ons waterverbruik en het bevorderen van energie-efficiëntie. Een belangrijk project dat hieraan heeft bijgedragen, is het vervangen van alle douchekoppen op de locaties van Noorderbreedte. Dit initiatief was gericht op het vervangen van bestaande douchekoppen door waterbesparende modellen. Deze nieuwe douchekoppen zijn ontworpen om de waterstroom te optimaliseren en tegelijkertijd het comfort voor onze bewoners te handhaven. Dit heeft niet alleen geleid tot een aanzienlijke vermindering van ons waterverbruik, maar ook tot lagere energiekosten omdat er minder warm water hoeft te worden verwarmd. Door deze collectieve inspanning hebben we niet alleen onze ecologische voetafdruk verkleind, maar ook financiële besparingen gerealiseerd op zowel water- als energierekeningen.

6.2 LEGIONELLAPREVENTIE

Noorderbreedte zet zich actief in voor het effectief beheersen van het risico op legionellabesmetting op de verschillende locaties. Omdat onze bewoners en cliënten behoren tot een kwetsbare groep, die een verhoogd risico lopen op ziekte door legionella, zijn onze faciliteiten aangemerkt als prioritair. Wetgeving schrijft voor dat wij verplicht zijn om preventiemaatregelen tegen legionella te treffen.

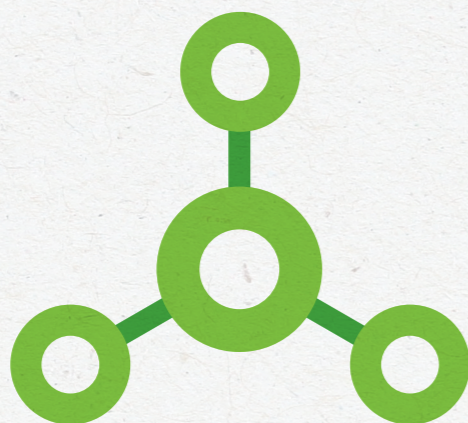
Risicoanalyse en Beheersplan

Om het beheer optimaal te kunnen uitvoeren, is voor elke drinkwaterinstallatie een grondige risicoanalyse uitgevoerd om potentiële risicogebieden te identificeren. Op

basis van deze risicoanalyse is voor elke locatie een beheersplan opgesteld, dat regulier beheer en monitoring omvat. Dit plan bevat maatregelen om de in de risicoanalyse geïdentificeerde risico's zoveel mogelijk te minimaliseren en onder controle te houden. Met behulp van dit beheersplan worden technische aspecten, onderhoud, veiligheid en hygiëne regelmatig getoetst aan de vereisten. Op deze wijze wordt effectief de groei van de legionella-bacterie voorkomen, wat de risico's minimaliseert en een stabiele en veilige omgeving tot stand brengt.

Legionellabeheer en verhuur appartementen

Op twee locaties is het beheer van legionella lastig vanwege de verhuur van appartementen. Uit onderzoek is gebleken dat in verhuurde appartementen vaak een verhoogd kiemgetal aanwezig is vanwege onvoldoende waterdoorstroming in de installatie. Deze verhoogde kiemgetallen in de verhuurde appartementen hebben ook gevolgen voor andere appartementen, waar we regelmatig ook met verhogingen worden geconfronteerd. Gedurende dit jaar zijn deze situaties grondig onderzocht, en de bedoeling is om de aanbevelingen in 2023 uit te voeren.

'In het streven naar verdere duurzaamheid hebben we ons ingezet voor het verminderen van ons waterverbruik en het bevorderen van energie-efficiëntie. Een belangrijk project dat hieraan heeft bijgedragen, is het vervangen van alle douchekoppen op de locaties van Noorderbreedte.'

7. OVERIGE MILIEUEFFECTEN

7.1 LUCHT-VERONTREINIGING

Op diverse locaties van Noorderbreedte opereren middelgrote installaties die vallen onder het Besluit Emissie Eisen Middelgrote Stookinstallaties (BEMS). Deze installaties omvatten cv- en heetwaterketels, evenals warmtekrachtinstallaties. Met het oog op duurzaamheid en een gezonde leefomgeving hanteren we een proactieve benadering om de luchtkwaliteit te waarborgen.

Sinds 1 januari 2013 is het nieuwe Activiteitenbesluit met betrekking tot stookinstallaties van kracht, waarin de richtlijnen van het BEMS zijn opgenomen. Als organisatie willen we niet alleen voldoen aan wettelijke voorschriften, maar ook een stap verder gaan om onze

ecologische voetafdruk te verminderen.

Vanaf 1 januari 2017 zijn alle middelgrote stookinstallaties verplicht om te voldoen aan de emissie-eisen die zijn vastgesteld in het Activiteitenbesluit. Het betreft niet alleen nieuwe stookinstallaties (<50 MWth), maar ook bestaande ketels, motoren en gasturbines, inclusief die van vóór 1 april 2010. Het nemen van maatregelen om aan de emissie-eisen te voldoen, draagt bij aan schonere lucht en een gezondere leefomgeving voor onze bewoners, cliënten en maatschappij.

7.2 OMGAAN MET EN REGISTRATIE VAN GEVAARLIJKE STOFFEN

Noorderbreedte conformeert zich aan de opslagvoorzieningen voor gevaarlijke stoffen, waaronder chemicaliën en gevaarlijk afval (zowel vast, vloeibaar als gas), zoals voorgeschreven in de PGS 15-richtlijnen. Onze opslagfaciliteiten zijn zorgvuldig ontworpen en worden regelmatig onderhouden om te voldoen aan deze normen, dit alles met het oog op het waarborgen van de veiligheid van onze bewoners, cliënten, medewerkers en het milieu. Onze voortdurende inzet voor milieubescherming en duurzaamheid omvat het actief streven naar het verminderen van het gebruik van gevaarlijke stoffen en het bevorderen van milieuvriendelijke alternatieven.

'Noorderbreedte voldoet aan de opslagvoorzieningen van gevaarlijke stoffen, zoals chemicaliën en gevaarlijk afval (vast, vloeibaar en gas) conform de PGS 15-richtlijnen.'

8. ENERGIE-, EN MILIEU-PROGRAMMA 2023

Noorderbreedte heeft voor 2023 een ambitieus Energie-/en Milieu-programma opgesteld om haar inzet voor duurzaamheid te versterken. Dit programma omvat een scala aan maatregelen en activiteiten die zijn ontworpen om een duurzame bedrijfsvoering te bevorderen en een positieve impact te hebben op het milieu. Hieronder worden de belangrijkste initiatieven van het programma beschreven:

De volgende maatregelen staan op de planning voor het komende jaar:

- Ontwikkeling van de CSRD-rapportage (Corporate Sustainability and Responsibility Disclosure). In dit rapport worden de duurzaamheidsinspanningen en verantwoordelijkheden van Noorderbreedte vastgelegd, inclusief milieu- en sociale verantwoordelijkheid, governance en economische aspecten. Het omvat het verzamelen, analyseren en rapporteren van relevante gegevens.
- Uitwerken strategische routekaarten voor de vijf pijlers van Green Deal 3.0. "Samenwerken aan Duurzame Zorg"
- Verdere implementatie van het beleid duurzaam Inkopen in de organisatie waarbij de nadruk ligt op het selecteren en aanschaffen van goederen en diensten die voldoen aan de gestelde duurzaamheidscriteria.
- Ontwikkelen van een plan van aanpak voor gevaarlijke stoffen. Noorderbreedte zal beschrijven hoe het veilig omgaat met gevaarlijke stoffen, inclusief opslag, behandeling en verwijdering, en hoe blootstelling wordt geminimaliseerd en regelgeving wordt nageleefd.
- Opstellen van een Businesscase voor reductie van schoonmaakmiddelen. Er wordt onderzoek gedaan naar manieren om het gebruik van schoonmaakmiddelen te verminderen en milieuvriendelijkere alternatieven te implementeren, inclusief kosten-batenanalyses.
- Ontwikkeling van de API-koppeling tussen de Milieubarometer en ErbisOne. Dit is bedoeld voor het meten en monitoren van milieuprestaties en het integreren van gegevens voor een holistisch beeld van de milieu-impact.
- Opstellen van een Energie-efficiency notitie. Hierbij wordt inzicht verworven in de huidige energie-efficiëntie, met aanbevelingen voor verbeteringen, inclusief verminderd energieverbruik en gebruik van hernieuwbare energiebronnen.
- Herinrichting van de CO2-reductietool voor de EED. Dit omvat het opnieuw inrichten van de CO2-reductietool volgens de nieuwe EML-lijst die in 2023 uitkomt. De tool wordt gebruikt voor het meten en bijhouden van CO2-uitstoot om emissiereductiemaatregelen te plannen.
- Voldoen aan de informatieplicht. Noorderbreedte zal wettelijke verplichtingen naleven om informatie over energieverbruik en besparingsmaatregelen openbaar te maken.
- Oprichten van de Milieucommissie. Een commissie wordt opgericht om duurzaamheid en milieubeheer binnen de organisatie te bevorderen en te coördineren.
- Uitvoeren van duurzame maatregelen vanuit de aangevraagde en verkregen DUMAVA-subsidie. Dit omvat het uitvoeren van duurzame maatregelen op vijf locaties, gefinancierd door de verkregen DUMAVA-subsidie.
- Vastleggen van duurzaam bouwen in het bouwbeleid. De nadruk ligt op de integratie van duurzame bouwprincipes en -praktijken in het beleid, met een focus op energie-efficiëntie, materialen, afvalbeheer en milieuvriendelijke bouwmethoden.

Dit Energie-, en Milieuprogramma weerspiegelt de ambitie van Noorderbreedte om duurzaamheid te bevorderen, energie-efficiëntie te vergroten en een positieve impact te hebben op het milieu.

'In het strategisch vastgoedplan wordt duurzaamheid als belangrijke pijler opgenomen, zodat kan worden gestuurd op duurzaamheids- en verbetermaatregelen.'

noorderbreedte
■ samen het beste van de zorg